

સરકારી

ગુજરાતી બીજી ચોપડીના શબ્દાર્થ.

(કવિતાના અન્વય સાથે)

અનાવનાર તથા પ્રસિધ્ધ કરનાર
જગજીવનદાસ દક્ષપતરામ.

આવૃત્તિ બીજી.

અ મહાવાદ:

આ ડીઆ મધ્યે અમરતલાલના મહાદેવમાં
“હિતચક્ર પ્રેસમાં” પછેલ જોશંગ
મુળજીએ છાપ્યા.

સંવત ૧૯૩૭.—સને ૧૮૮૧.

કિંમત ૨ આના.

સરકારી ગુજરાતી બીજી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧ લો.	ડાહીડાહી-ડાહાપણ-	હૈયું-ચિત્ત, મન, દીલ.
શબ્દ-અર્થ.	વાળી.	હરખાય-ખુશી થાય.
પાઠ-વિષય, ખીના.	શબ્દ-અર્થ.	વીગતથી-શબ્દે શબ્દની
ઉકેલતાં-વાંચતાં.	વાતો-કથાઓ, ગા-	સમજથી.
સાચવળે-સંભાળળે.	પાઓ.	કારજ-મતલબ, કામ,
આવડ્યા-શિખ્યા.	માં-નહી, ના, ન.	અર્થ.
શિખ્યામણુ-બોધ, ઉપ-	કકાળે-જગાએ.	શબ્દ-અર્થ.
દેશ.	કાડવાં-ચીરવાં.	ચોપડીઓ-પુસ્તકો,
બોલીએ-ઉચ્ચારીએ.	મેહેનત-યતન, શ્રમ.	પોથીઓ, કીતઓ,
સાંભળે-સુણે.	તાણીને-જેંચીને.	પુકો.
મજાની-સારી.	છેક-ધણું, આતે.	સમજણુ-બુદ્ધિ, અ-
અક્ષરે-દસકતે, હરકે,	ખીમ-હળવે, હલકે.	કલ.
વરણે.	સાદે-બોલે, અવાળે.	સાર-મતલબ, સારાંશ.
બગાડથો-ખરાબ ક-	પાઠ ૨ જો.	ચોપાઈ-ચારપદવાળી.
રથો.		જીવ-ચિત્ત, મન.
વાહ!-અરે! આહો.	વિષે-ખાખત.	વિચાર-ચલાલ, ક્યાસ
દહાડા-દી, દીવસ, દીન.	કવિતા-રાગમાંબોલવું.	સમજો-બધા, તમામ.
પુરા-ખરાબર, બધા.	શોભાય-સારી દેખાય.	

કવિતાની સમજણ.

(૧) ૩ પાળી ચોપડીઓ શોભાયમાન દેખાય, અને તે જોઈ મન ખુશી થાય; પણ એ જો વીગતથી વંચાય તોજ તે માંથી કામ થાય. ૧ જેમ જેમ ચિત્ત રાખીને વાંચે તેમ તેમ સમજણ આવતી જાય; જે માણસ વાંચે પણ તેનો વિચાર ન કરે તો અર્થ માત્ર તે સમજે નહી, ૨

પાઠ ૩ જો,
અકરી-અધી.
ભાગ-કડકો, વિભાગ.
લાંચો-આણ્યો.
રાણા-રાજા.
ખારણામાં-દ્વારમાં.
ખોલ્યો-કહ્યું.
પુછ્યું-તજવીજ કરી.
તપેલામાં-પાતેલામાં,
રાંધવાની વાસણમાં.
પેસાયે-જવાણે, અ-
વાણે, ગરાણે.
પાટો-બંધન, પટો.
ચોખ્ખા-તાંદુળ.
દાળ-કોળાળનાં ફાડીયાં
આરી-રાંધવા મુકી.
પાણી-જળ, નીર.
આંખો આવીછે-આં-
ખો ફુલે છે.
પાઠ ૪ થો.
ફરીયાદ-અરજ, રાવ.
પકડાવી-ઝલાવી.
મહારાજ-મોટા રાજા
હુકમ-આસા, ફરમાસ.
એકલાં-સાથે કોઈ નહીં,
હી, જાતે, પાંડે.
મગાંચો-લવડાંચો.
ગબરાધને-અમુકાધ

ને, અકળાધને.
કહ્યું-જવાળ દીધો.
સાહેબ-ધણી.
પેટ-જેમાં ખાધેલું પ
એછે તે, ઉદર.
રીસ-ક્રોધ, ધખી, શુ
સ્સો, તામસ.
શિપાઈ-પટાવાળો, નો
કર.
શુકા-ખોટું ખાલનાર
લખાડ.
કુવામાં-પાણીના આ-
ડામાં.
પાઠ ૫ મો.
બુએબુમ-રાડેરાડ.
ગોવાળ-ઢોરઆરનાર
બકરાનો-અજાનો.
વાળ્યો-દીધો.
છેવટ-આખરે.
ગોવાળણી-ગોવાળ-
ની વહુ.
કહાડચો-બહાર આ-
ણ્યો.
કુટી-ભાંગી.
કાણી-એક આંખે ન
સુજે તે.
ખીર-રાંધેલા ચોખ્ખાને
ફૂધમાં ઉકાળવા તે.

પોળી-શાદલી.
ખાપા-ખેન.
ગતરી-ગરી, પેટી.
પાઠ ૬ મો.
તપાની-ગતીકરી.
લુચાઈ-દોંગાઈ, કંગાઈ.
લાલચોળ-બહુ રાતી.
પાટલા-લાકડાનું આ
સન.
ઠોકચો-મારચો, કૂટચો
દોરીગઈ-ઝાલીને લેઈ
ગઈ.
લોઠી-તવો.
ખુબ-મસ, ઘણું.
સોનાના-હિમના.
દાઝી-બળી
વાંક-ગુન્હો, તકશીર.
ફળ-નફો, ફાયદો.
પાઠ ૭ મો.
છોડી-છોકરી, દીકરી.
ગાગર-માણ.
આસડ-દવા, ઔષધ.
ઝેર-વિષ જે આધારી
મરાય તે.
સાજ-ફુલ વિના.
રાજ-નિત્ય, હમેશ.
નિશાળ-ભણવાની જ

(૫)

ગા.	રમાય-ખેલાય.	પ્રાણીએ. મડકે.
લુગડાં-વસ્ત્ર, કપડાં	તેવારે-તે વળતે.	ધેબરીઓ-ધેબર ને
મેલાં-ખરાબ, ગંદાં	પાઠ ૯ મો.	વા મીઠો.
ગાઠી-નઠારી, ખરાબ	વરસાદ-મેઘ, મેહ, ધ	નેવલે-નેવે.
ખાખા-જમ જમ.	ન.	ગીત-રાગે ખાલવું.
માખાપ-જેનાથી જ	પ્રસાદ-ખાવાનું.	ગાજ્યો-ખાલજ્યો.
ન્યા તે, માતા પિ	કારેલાં-એક જાતનું	તાણી-એચી.
તા.	શાક.	ઠીક-સાર.
માંદી-ફૂખી, આજની	દેડકે-એક જાતના	સમજેછો-જાણેછો.

કવિતાની સમજણ.

(૨) વરસાદનું આવ એટલે ધેબરીઓ પ્રસાદ ઉની ઉની રોટલી અને કારેલાનું શાક થાય. વરસાદ નેવે પાણી આવી એમ કરેકે, જેથી દેડકાં થાય, અને નઠારી છોકરીને તાણી જાય.

પાઠ ૯ મો.	સંભાળ-ખબર ખર	તમાં.
ધોડો-પુરંગ, હય.	દાથ.	સાંજે-સંધ્યાકાળે.
એકજ-ખરાબર, સર-	વાછરડું-ગાયનું બચ્ચું	ધેર-ઢેકાણે, ધરે.
ખું.	પટેલ-પાટીદાર એકુત	થાકી-હાંશી.
જાણસ-વરવુ, ચીજ,	જાતન-સાચવણી.	ઉચકીને-ઊપાડીને.
પદાર્થ.	વાડો-ઢોર બાંધવાની	સુખી-આનંદી.
ઠટ્ટ-ટાપકું, નાનું ધોડું	જગા.	માંને-કબૂલ કરે.
ખેસાય-ચલાય.	ગાયો-ધિનુઓ.	પાઠ ૧૧ મો.
ખારકો-ખીજનો.	મેંથા-મહિશીઓ.	ચેન-સુખ, આરામ.
પાઠ ૧૦ મો	આરો-ખડ, ધાસ	બંધીખાને-કેદખાને.
પાડું-મેંથનું બચ્ચું	વેસડ-ઓસડની સા	વિચાર-મનસુખા, વુ
જાળવે-સાચવે.	થે લાગેલો શબ્દ.	રંગ.
નીરે-નાંખે.	સવારે-વાહાણમાં	નીસરી-નીકળી, નાશી
જકી-હઠીલું, જીદી	ખેતરમાં-શીમમાં જો	સમજાયું-શીખામણ.
રાતે-દીવા કર્યા પછી		

(૬)

દીવી.	પાક ૧૨ મો.	ભયું-સાઈં.
અહિયાંથી-આ જ-	ફાંચો-મળ્યો, આંચો	પાકો થી-પાસે રહે નાર
ગામ્પેથી.	વગડામાં-વનમાં.	પાક ૧૩ મો.
ફરાય-હલાય, હરાય,	સટ્ટીગયું-નાશીગયું.	માન્યું-ફાંચું, ગમ્યું
અલાય.	અણસમજ-સમજણ	ચરવાને-ખાવાને.
વાંસે-પાછળ,	વના.	વાસ-રેકાણ.
લાગ-તક, દાવ, વખત	કોતર-ખીલ,	ખોડ, પ્રાણ-જીવ.
છુટું-આંધ્યાવિના.	ખો, ગુફા.	ફૂખીયું-ફૂખી
કુતરાં-જ્ઞાન	કાલો-મસજી.	અવસ્થા-હાલત.
ખિલાડાં-મીનડાં, મં	આગળ-પેહેલાં.	કીમી-કરચો.
ઝાર.	ઊંઘી ગયાં-સુષ્કગયાં.	બળતી-પકળી.
મળ-રમુજ, મોજ.	મોડી રાતે-ધણીરાતે	લીધા-ઝાલ્યા.
ધેહેયું-ગાંડું.	છાનુંમાનું-છુપી ગીતે	અજણ-બૂલમાં.
કેમકરયું-કોઈગીતે.	વાઘ-સાવજ, ચીતરો	એજ-ઊંપર પ્રમાણે.

કવિતાની સમજણ.

(૧) એક પાક પાડામાંથી છુટુ થઈને ધણી ધાસ ચરવાને નાશી જઈ વગડામાં રહ્યું. ૧ પકળી ત્યાં વાંચે તેને મારી નાંખ્યું, એવી ગીતે એ અણસમજથી ફૂખી થયું. મોટે જો કોઈ અણસમજથી રવતંત્ર થવા જાય તે અંતે પાડાની પેડ ફૂખી થાય. ૧

પાક ૧૪ મો.	ગોર-દહી જમાવવા	કોડિયાં-દીવાનાં, વા
માછી-ધુળ, મોટાડી.	નું ઠામ.	સણ.
વાસણ-ઠામ, પાત્ર	ચીકણી-ચોટે એવી.	કીકરાનાં-માછીનાં
પલાળેછે-ભીજવેછે.	આધરેકે-મેળવે, જ	જાત-પ્રકાર.
ભરવાના-નાખવાના	માવે.	નરમ-લીલું.

કામળી-અપળી.	ખરે-સાચું, ખરાખર.	ધાણી-અનાજનાં ફુ-
રાતી-લાલ, એકજનત-	કશાએ-કંઈએ.	લડાં, કંગવા.
નો રંગ.	પાઠ ૧૬ મો.	પહુઆ-ડાંગેરને પલા
ગોળાગોળીઆ-ઝાટાં	જમળીને કારી-એ	ળી સેકી ખાંડી ચ
ગોળ વાસણ.	નાગળીએ બહેન	પટા કરે તે.
બેઠાં-માણ્યો ને ઘડા	પણીઆ.	ટેવ-અભ્યાસ, માવરો
મળીને થાય તે.	બહેનપણી-સધયર,	બા-બહેન.
દોહોણી-છાશ લાવવા	સધ, ગોઠિયણ.	ગાળો-બુંડા શબ્દ.
નું વાસણ.	મુંગળી-વાસળીનળી.	લડે-વઢે, કલેશ કરે.
દાણા-અનાજ.	તાસક-દાંડણું.	કણએ-ટંટો.
ફેદી-પાલો.	નોતર-કહેણ, આ-	મેલેતાણએ-ગુરૂએ.
પઠ ૧૫ મો.	મંત્રણ.	મુઢાવી-છોડાવી.
ખાળે-કીતારે, તેડે, કાં-	વેલણ-રોટલી વણ-	વેલેલી-ઉતાવળી, તા
ટે, આરે.	વાનું આજર.	ક્રીદે, ઝટ.
ફેકવા-નોખવા, ઊઠે	કડઢી-નરમ પદાર્થ	પાઠ ૧૮ મો.
ઠવા.	હલાવવાનું તથા પી	છોડીઆ-એ નામ-
તળાવ-સરોવર, ત-	રેવાનું આજર.	નો છોકરો.
ડાક.	વખત-સમય, વેળા.	ખાળક-છોકરું, ખાળ.
વાગ્યા-લાગ્યા.	રાંધું-રસોઈ કરું.	દેખાય-જણાય.
કાયરે-હેરાત, કંટાળી	તેવડે-તેથી, તેનાથી.	આટલી-આવડી.
પથરે-પહાણી.	થાળી-જમવાનું વા-	નાનું-છોટું.
ખગાડ-નુકશાન.	સણ.	મેલાય-મુકાય.
મંડ્યા-લાભ્યા, મર્યા.	વાડકા-કટારા.	બાણો-મેનનો કે દી
જવાળ-ઉતાર.	માઆગળ-પાસે.	કરીનો દીકરો.
ઘડાઘડ-ઘળાઘળ.	પાઠ ૧૭ મો.	વાર-વેળા, વખત.
રે-આરે, હે, આ.	મણા-ખામી, ખાકી.	રેતો-રડતો.
ગરીબ-કંગાળ, જોર	કસર.	તેડવા-લેવા.
રહિત.	ખાંડવું-દેવું.	લે-જે.

હજી-આત્યારજગી.	હાથ-કર, હરત.	ગજીર-દાહાડીઓ, વૈ
અલી-સધ.	સાંકડું-નાનું.	તરો.
ભાઇ-ભાત, ખંધવ.	અટકી-ભરામ.	સાંધા-કટકા, અવયવ
ખીજી-જીવી.	જાણુ-માણસ, આદમી	ખીચારો-ખાપડો.
કેલું-કેમ.	ચારધાં-થોડાં, નિમ્ન.	ખાચડીઓ-ચ્છીઓ.
પાઠ ૧૯ મો.	પેટે-રીતે, પેરે, માકક દરજી-સધ, મેરાધ.	
નિશાળીઆ-બણના-	એકેકેરે-એકી વખતે	સુતર-રૂના તાર.
રા, વિચારથી.	લગારે-જરાએ, કિં	કલમ-લેખણ, લેખ
લાકડી-સોટી, જે.	ચિતે	ની.
છીકા.	પાઠ ૨૧ મો.	માતી-એક જાતનું
પરિક્ષા-તપાસ, પા-	સાત-એ સંખ્યા.	જવાહિર, મુકતાફજ.
રખવું.	પુંછડીઓ-પુંછડા વા	ખપ-જરૂર, ઉપયોગ.
કૂદાવતી-એલાવતી, ઉ	ળો.	વતીજ-વડે, થી.
છાળતી.	ઉંદર-મુપક.	આંગળાંમાં-આંગ-
બાણેલાં-શિખેલાં.	હજમ-વાળંદ, નામ,	ળીઓમાં.
ઇનામ-અમીસ, સર-	નાપીક, ધાંચળે.	વાળવાં-મરડવાં.
પાવ.	ખાંડો-પુંછડા વગરનો	શીવેછે-સાંધેછે.
ખાકી-વિના, રહેલા.	કપાવી-વઢાવી	ધોખી-ધોનાર.
થાળી-ખનું.	ખેટા-દીકરા, છોકરા.	દાણા-કણ.
જોવા-તપાસવા.	તેમ-તે રીતે.	આપણે-પોતે.
પાઠ ૨૦ મો.	કરતાં કરતાં-કરી ક	જમીએ-ખાધએ.
ખોર-ખોરડીનાં ફળ.	રીને.	પાઠ ૨૩ મો.
ઉતાવળ-તાકીદ, ઝટ.	ખીજીએ-ચીડીએ.	ધ્યાન-મન, ચિત્ત.
સામડુ-અધું, એકી-	પાઠ ૨૨ મો.	માયા-હેત, રનેહ.
વારે.	કામકાજ-ધંધો, રી	વઢવું-કજીયો કરવો.
અધ્યા-આરે ઓ.	જગાર, કાર્ય.	પાંસરા-પાધરા.
નિકાળો-ગીસરચો.	કોદાળી-ઓદવાનું ઓ	શીધા.
મુઠો-આમઠો.	જર.	વેળાસર-વખતે, ટાણે.

(૯)

બુલ-સુક, જાટ.
વાતસરખી-વાતે.
ખતાવે-દેખાડે.
ક્રી-કોમ વખત.
ધૂટી-રજા.

પાક ૨૪ મ
નિત્યે-રોજે.
પેર-રીત, પેઠ.
ચોડી-લગાડી.
રૂડી-સારી.

મુરેજીની-મેહેતાજીની
શિક્ષા-શિખામણ.
દોહરા-મેહરોવાળા.
સમજો-શિખો.

કવિતાનાં સમજણ.

(૪) દરરોજ નિશાળે જઈ ચિત ચોટાડીને બાણું, અને
સારી રીત રાખીને મેહેતાજી ને શિખામણ દે તે માનવી. ૧૦
રમતમાં મન રાખશે નહી, અને સારી પેઠે સમજાવે. વળી
નિશાળમાંથી નિકળીને સીધા ઘેર જવું.

પાક ૨૫ મો.
વિયાવાળી-બચાં મુક
વાળી, જાણવાળી.
રોકીને-આંતરીને,
ઘેરીને.
વિચારયું-ધારયું.
ઠોકાણું-સ્થળ, જગા.
ગાડાવાળો-ગાડાનો
ધણી.
નીચે-હેઠળ, તળે.
રરતા-માર્ગ, સેરડો,
કેડો.
ગામ-ગ્રામ.
ગોળ-ચેરડીના રસને
ઠાંસેલા પદાર્થ.
સુખ-અણુસમજ.

માટલુ-હાંતલું.
ઉઠાડી-ખસેડી.
પાક ૨૬ મો.
ચેરડી-ધંધુ, ગળ્યા ર
સના સાંઠા.
ટોપલી-શુંઢી.
નળીયાં-નેવાં, નાળ્યો.
કોપરાં-ટોપરાં નાળી-
અરનો ગર.
ભીંત-દોવાલ, સરીલ.
છાપું-ઢાંકણું, પાથરયું.
છાપર-ઝુપડું, ઘરનું
ઢાંકણ.
ભારે-જથાખંધ ખાં
ધેલા સાંઠા.
ગાડું-સકટ, ગાલું.

કમાડ-કપાટ.
પાક ૨૭ મો.
ઉઘાડ્યો-ખુલાં કર્યો
કેરાં-નાં, છડીનો પ્રત્યય
રખડવા-રજળવા.
આડું-વાંકું, અવળું.
વારીને-અટકાવીને.
દાંડા-વળીચો, સોટા.
પાક ૨૮ મો.
અમથી-નકામી.
જોડેલી-ખનાવેલી.
ખરી-સાચી, સત્ય.
ખંધાય-જોડાય, સં-
ધાય.
પેલી-ખોલી, ફલાણી.
પાક ૨૯ મો.

(૧૦)

રેતો-રેદન કરતો, ર- ડતો.	ગરમાં-એક જાતનું નામાં.	પોહોળા માંનું વા પેહેરીને-શરીર પર ધ- રીને.
સવારમાં-વહાણમાં.	સણ.	પાઠ ૩૨ મો.
નહોર-નખ, નખોરીયાં	ગોભાય-ખાડો પડે.	વાગોળવું-ખાધેલું ફ
પોહોળું-ફાટલું, વિ- કથેલું.	ચળકતાં-ચકચકતાં.	રીથી મામાં લાવીને
ચોપડ્યાં-ચોખ્યાં, લ- ગાંચાં	કથરોટ-મોટો યાજ,	ચાવવું.
મિંકડો-તાણીને રેાવું.	તાસ.	માખણ-દહીનું મથન
ઊંદરડી-ઊંદરની માદા.	લોટા-કળશીયા.	કાદોને તાવ કાઢેછે તે
લાહે-બળતા, અગન.	પાઠ ૩૧ મો.	ખરીઓ-પશુના પ-
નહાતાં-સ્નાન કરતાં.	વાતલી-નાનું પોતીયું.	ગના નખો.
સુતો-પોઢ્યો.	છટકીયું, છેટી.	હલાવે-આળવે.
	પોછાડી-ચાદર, અં-	ભાવે-મમ્મ, સાર લગે.
	ગવસ.	માં-મુખ, વદન.
પાઠ ૩૦ મો.	હીરકોરી-રેશમીકોરની	શિંગડાં-શુંગ.
	પાધડી-પાધોટી.	દુધ-પય, દુધ.
	હલકી-ઓછીકીમતની	દહી-દધી, ગોરસ.
તાંબું-એક જાતની લા	જમદાની-ખુટાવાળું	છાશ-તક.
લ ધાતુ, તામ્ર.	ઝીણું લુગડું.	ધી-ધૂત, વુપ.
તાંબાકુંડીઓ-એકજા	અંગરખી-ડગલી.	ટાળું-ઝોળું, જુથ.
તનું વાસણ.	ટોપી-ખોચણ, માથે	ગોધા-સાંદીઓ, આ-
વિ. જાશ પર-સફેદાઈપ-	ધાલવાનું વસ્ત્ર.	ખણા, ખુટીએ.
ર, રવેતાઈ પર.	કાકા-ખાપના ભાઈ,	પાઠ ૩૩ મો.
અથડાય-અડળાય.	અથવા ભાઈનાંધ.	ગુણ-કાયદો, નકો.
માંજેલાં-અજવાળેલાં.	આંક-સંખ્યા, આં-	આધાર-ટેકો, આશ્રય
સાર કરેલાં.	કડા.	અગણીત-ગણાય નહી
પીતળ-તાંબુ ને જસ-	નામાં-પદના સંનેથી	તેટલા.
તની મીઠ્રધાતુ.	શબ્દ લખવા તે	

પથુ-આર	પગવાળું	પ્રાણ-જીવ, આત્મા.	નર-પુરૂષ, ભાવદો.
પ્રાણી.		સુખદાતા-સુખ આ	નાર-સ્ત્રી, ખાયડી.
ખાતે-હાથે, ઉલટે.		પનાર.	

કવિતાની સમજણ.

(૫) ગણી શકાય નહીં એટલા બધા ગાયમાં ગુણ છે, અને તે બધા સુખ આપનારા કહેવાય છે. જુઓ કે એ દહીં દુધ, અને ઘી આપે છે એ પદાર્થો હો માણસો દોશથી ખાયછે. પથુ, પક્ષો, સ્ત્રી ને પુરુષ એ સર્વેને જન્મતી વખતે જીવને આધાર આપવાને ધણું કરીને ઘી અને દુધ છે. ૨

પાઠ ૩૪ મો.	ગાયો-દુધખાળી હો	પાવલી-આર આના,
જાણી-વસ્તુઓ, સ્ત્રી	એ કરે છે તે.	રૂપીયાનો એવો
ને.	પેંડા બરછી-એક જ	ભાગ, ખાયલી.
દુધપાક-દોર, પાયસ	તનું પકવાન.	ચોરી-દોગાધ.
હાર-ટાઢુંકરે, શીતળે.	ચીકણું-ચીકાચવાળું	કાગળ-પત્ર. કાગળ,
ખડખાં-ગર્યાં, ચો	લીંબુ-એક જાતનું મી	પટ.
સલાં.	કું તથા આદું ફળ.	લટકાવી-લગાડી.
અમીજાય-હરીજાય,	પાઠ ૩૫ મો.	ફળેતી-અપકીર્તિ, જે
ખાજી જાય.	લેખણ-કલમ, લેખની	આખર.
આસણી-ખાંડને ઉકા	સંતાઈ-છપાઈ, રુંદ	પાઠ ૩૬ મો.
ળી જાડી કરે છે તે.	રહી.	વાળુ-સાંજનું ખાવું
વહણિયે-માખણકાઢે,	આપી આવ-દેખઆ	શરમાયો-લજવાયો,
મથે.	વ. આલીઆવ.	લાજયો.
નાવિને-હુંનું કરીને.	પાછ-ચેસાનો ત્રોજો	પેટેલાં-અગાડી, આ-
મીચો-હુંદો, લચકો.	ભાગ, દુકાની.	આગળ.
જીર-પોએલી ખાંડ.	પાઠ ૩૬ મો.	સોપા-તાળે કરચો,

(૧૨)

હવાલે કર્યો.	પાપી-અધર્મી, પાપિષ્ઠ.	ઉપાય-ઈલાજ.
તેડાવીને-ખોલાવીને.	સાચ-સાચુ, સત્ય.	રાચે-રાજી થાય.
પાઠ ૩૮ મો.	શાંભે-સારૂ દેખાય.	જગપતી-કુળીઆનો.
જીઠ-અસત્ય, ખોટું.	પુરો-અધુરો નહીં તે	ધણી, ઇન્ધર, પ્રમુ.

કવિતાની સમજણ.

(૬) જે માણસ કદી પણ જીઠું બોલે તે ખરેખરે પાપી થાય, તેથી બાળકો તમે એવો જીઠું બોલવાનો ઉપાય ન કરશો. ૧ સાચાઈમાં ધણુંજ સુખ છે. સાચાઈથી સૌની પ્રીતી વધે છે, સાચાઈથી જગપતિ જે પરમધર તે પણ ખુશી થાય છે એ ને સાચાઈવડે શરીર રૂપાળુ દેખાય છે.

પાઠ ૩૯ મો.	ચારોળી-એક જાત-નો દિવસ.
એવો-મીઠાં ફળ.	નો એવો.
ગાંધી-કરીઆણું	ફકાત-પેઠી, હાટ.
વે	કાચુ-એક જાતનો
ચનાર.	એવો.
ઓળખાતા-જાણીતા	ખજુર-ખોરાકને મ
વાટી-કોપરાની કા-	ળતા એવો.
ચક્કી.	પાઠ ૪૦ મો.
મામા-માના ભાઈ તે.	ચંદ્રમા-ચાંદો, સોમ,
ખદમ-એક જાતનો	ચંદ્ર, શશી.
એવો.	સરસ્વતી-વિદ્યા, ભ-
દરાખ-દ્રાક્ષ, એવો.	ણતર.
મગફળી-પરેશી શિં	ધણાખરા-ધણાએક.
ગ, ભોંયમગની	વાર-અઠવાડીઆમાં
શિંગ.	ક્રીડા-જીવડા, જંતુ

કોલતો-હાલતો.	જાદેછે-ગોડેછે.	પાંખાળો-પાંખવાળો.
લાંઠ-તોફાની મસ્તાની	રોટલો-તાતા, ભાખર	ચોપે-ઉતાવળે, તાકોદ
મહેનતુ-ઉદ્યોગી.	ઝાડ-વૃક્ષ, તરે, દમ.	હણવા-મારવા.
માળો-પક્ષીને રહે-	ઉગ્યા-નીકળ્યા, કુટયા	ચતુર-ડાહ્યો, સમજી.
વાનું ધર.		કાંકરા-કંકર.
ચાંચ-પંખીનું માં.	પાઠ ૪૨ મો.	ચાહે-ધરેછે.
મોય-જમીન, પૃથ્વી.	ભાવ્યો-દોઢો, જોયો	ઉડી-ઉપડી.

કવિતાની સમજણ.

(૭) જુઓ માળો પાંખવ સાર કાળો કાગડો બેઠો છે,
એ એ પાંખવાળો ખેલેછે, પણ રાગ સારો નથી. ૧ કોઈ કાં
કરે લઈને ઝડપથી મારવા જાય તો એ ડાહ્યો પ્રાણી મનમાં એ
તી રહેલો તે ઝટ ઉડી જાયછે.

પાઠ ૪૩ મો.	જમાઈ-દીકરીનો વર	ખાદી-જડું લુગડું.
પીતરાઈ-કુટુંબી, કાકા	સાવકાં-આરમાઈ.	ખાણોતાર-ચુમારતો,
ના છોકરા.	સંપસંપીને-સલાહ કે	નોકર.
માળાઈ-માસાળના	રીને	ખારતો-ઝોણું લુગડું.
સગા.	વેવહી-વર વહુના ખા	રોશીવાણીયા-લુગડાં
ભત્રીજો-ભાઈનો દીક	પ તે વેહેવાઈ.	વેચનાર.
રા.	વેહેવાણ વર વહુની	કાલે-ખીન્ડે દિવસે.
સાળીઆ-વહુની જે	મા તે વેહેવાણ.	સેલુ-લાલ, રંગેલી ખ
ન્યો.	ફૂધભાઈ-મા એક ને	દી.
બનેવી-બેનનો વર.	ખાપ જીદા, આંગ	જાજમ-ખીછાનું, પા
માસો-માશીનો વર.	ળીયાટ, દોઢાઈ.	ધરણી.
કુઆ-ફાઈનો વર.	પાઠ ૪૫ મો.	અંગરખુ-અગનેસા
પાઠ ૪૪ મો.	કાપડ-લુગડાં, વસ્ત્ર.	ચવનાર.

પાઠ ૪૬ મો.	પ્રાવણુ-ખાર માસમાં	સરણાઈ-પીપડી.
મહિના-માસ, મસવા	નો એક મહિનો.	ભુગળ-ભાખી નળી,
ડા.	ઉતરતાં-અધવારતાં,	જેવું મોઢા વડે વ
દીવાળી-દીપોછત્રી.	પુરો થતાં.	ગાડવાનું વાળુ.
હિરાણુ-મકરસંક્રાંત,	પચુસણુ-પ્રાવકના તે	ઘડિયાળ-ઝાલર, વખ
એસર.	વાર.	ત માપવાનું યંત્ર.
મસંત-છ રતુમાંની	પખવાડીયું-અરધીમા	દેવલ-દેવાયલ, દેવની
એક રતુ.	સ, પંદર દિવસ.	જગા, મંદીર.
પર્વ-તેહેવાર, સાડે ટા	શરાધિયાં-શરાધના ઠ	તણુડાં-જુમીયું, રણસિં
ણું.	રાવેલા દિવસ.	યુ.
શ્રમનવમી-રામજીનો	દસરા-વીજ્યાદશમી,	ઝમકારો-ઝણઝણાટ
જન્મ દિવસ, અધ	આસો શુદ્ધ ૧૦.	ખણુખણાટ.
ત્ર શુદ્ધ ૯.	ગોકળ આઠમ-જન્મ	કુંડાળું-અક્યકુંડું, ગો
અખાત્રીજ-અક્ષયત્રી	અષ્ટમી, કૃષ્ણનો જ	ળ ફેરા.
જ, વધશાખ શુદ્ધ ૩	ન્મદિવસ, પ્રાવણુ વ	પખાજ-મૃદંગ
વરસ-સંવરછર, ખાર	દ ૮.	નાદ-અવાજ, સાદ.
મહીના.	ગણપતી ચોથ-ભાદર	ઝાંઝ-કાંગી જોડા.
શિયાળો-ટાઢની મા	વઃ શુદ્ધ ૪.	ધંટ-ટોકરો.
સગ.	તીથી નાનીખ, દહાડા	પાઠ ૪૯ મો.
ઉનાળો-તાપની મા	નીવ સો-અસાડ વદ	જન્મગાંઠ-જન્મ દિવ
સમ.	અમાસ.	સ, વરશગાંઠ.
ટાઢ-ઠંડ, હીમ, ઠાર,	મળા-મળાવડો, ઘણા	કંસાર-લાખરી.
શીત.	લોકો મેળા થઈ	રાઈતાં-રાઈ ચઢાવેલાં
હોળી હોળકાદેવીનો	દોષ ઠરાવેલો ઠેકા	પદાર્થો.
દિવસ.	ભિ જાયતે.	ખીડાં-ખાવાના ખાન
પાઠ ૪૭ મો.	પાઠ ૪૮ મો.	ની ખીડઓ.
એમાસુ-ચારમાસવા	વાળાં-વાળું, નગારાં	અડાડચો-અડકાડચો
ળું, વરસાદની રતુ	વરપોડો-વરની સ્વારી	ધરેણાં-સણુગાર, આ

જીવણ.	મરસ.	ગભરાવું-અકળાવું, બે
ખાનસોપારી-ફળ તાં	દાંત-દંત.	ભાન થવું
ખુજ, મુખવાસ.	ઊંચુ-ટટાર.	વારો-વખત, સમય,
કઢી-છાથ અને લોટ	પાઠ ૫૨ મો.	દાન
ને ઉકાળેલું તે.	ગાટપો-ભાકર, તાતા	ધરાવું-સંતોષ પામવું,
પાઠ ૫૦ મો.	ઉપજી-ચોખ્ખું કરે,	તમ થવું
ચોખ્ખા-સ્વચ્છતાઈ,	ઉછાળે.	હીચકા-ઝુલ્લા; રોળ
સકાઈ.	લુચ્ચા-લુંદો, લોચો.	કોણી-હાથના વચ્ચે
ઉતારી-કાઢવી.	ઉથલાવીને-ફેરીને, ઉ	ભાગ
પ્રીકર-ચિંત્યા.	લટાવીને.	દ્યા-રહેમ, કરુણા, મ
ધસવા-ચોળવા.	લાડવા-મોદક, લાડું	હેગ્યાની
સાત્ર-ઉસ ને ઝેરંડી	ખેડવું-મોંચને પે. ચો	પાઠ ૫૩ મો.
યાનો બનાવેલો મ	કરવી.	ચંચળ-ચપળ, હોશી
લ કાઢનાર પદાર્થ.	તાપ-ગરમી; ઉછળતા	યાર
જીઝ્યે-વાળમાંનો જી	પાકવું-ચઢવું, ખડ થવું	કુંકનો-મોઢેથી વા ના
વ, સ્વદળ પ્રાણી.	કલેડું-ઠીકરાની તાવડી	ખતો
ગુમડાં-ગોડ, ગડ.	લોઢ-તવો.	લોક-માણસ, જન
કોહો-ઝેક જાતનો	તપાવવું સેકવું	ખુજીમોચરે-આડા
રોગ.	ઢોર-ગાંધો, મેશો, બ	અવળે
દાનણ-દંત ધાવન.	બદ વીગરે.	મોંચ-પૃથ્વી, જમીન,
ઉલ-જીભ ઉપરનો મ	ખેતર-ખેત, અનાજ	જમી
લ, લીલ.	રોપવાની જગા	કરોડે-અચક્ર ભરે છે
ગંધાય-ખોટી વાસ	લોટ-આટો, પિષ્ટ	ચાલતું ઉપજવું, ની
મારે.	ધરોડે-ખતવે છે	પગતું
મસળવું-ચોળવું ધસવું	વાલ-ઝાલર, સેસવા	ચું કે ચાં-જી કે આં
માથુ-મુસ્તક, શીર.	પાઠ ૫૨ મો.	જરાએ અવાજ
ઠીક-રીતસર, માફક	ઠીમણ-સુન્દરું, ઊપ	પાઠ ૫૪ મો.
મીઠું-સુણ, બવણ, રા	સેલું.	રંભડ-હરકત, વિપત,

નુકશાન, પીડા	દિવટ-વાટ, બતી, મ	રે.
ખાડ-લુટાગાનું ટેળું	રાગ	ખડખડ-એકદમ દોડ
આસાં-સારા બેથ,	પાર-છેડો, અંત, છે	તા, કુદતા ધમપછા
મળનાં	વટે, કઠિા, કીના	ડા કરતા

કવિતાની સમજણ.

(૮) જીંદગી આજેઆજો વધી ગઈ, માટે એમને પકડ-
વા માંડ્યા, પણ પાર આંચો નહી. રાત્રે એટલા તો ધમપ
છાડા અને કુદાકુદ કરેછે કે જાણે ધાડ આવી. ૧ વળી સારાં
લુગડાં કરડી આપછે, અને દિવાની દિવેટ લઇ જાય છે; પરંતુ
એનો એ કે ઉપાય સુજતો નથી, તેથી હવે તો ખીલાડી મળે
તોજ માટું સુખ થઇ જાય.

પાઠ ૫૫ મો.	ધાવણા-ધાવનાર	વાવ-વાપોડા
પાંદડાં-પત્ર, પાત્રાં, પ	ક.ને-કરણે, થોત્રે,	મીઠું-સ્વાદવાળું
ક્ષવ, પાણી.	શ્રવણે	ધામ્મ-એલ કાઠોએ,
સાંભરે-યાદ આવે	બકરો-બકરીનો નર.	સાફ કરીએ
બાપડી-ગરીબ, દીન	પાઠ ૫૭ મો.	પકવેછે-પકાવેછે, ચઠા
ઓઠવું-ધારણ કરવું	ઝાડપાણી-વનસ્પતિ	વે છે
વાળ-બાળ, કેથ, નિ	નદી-સલિતા, મીઠા	પાઠ ૫૮ મો.
માળા, રામ	પાણીનો પ્રવાહ, ગં	ચોરી-દોંગામ્, કપટ
ભુલી ગયા-વિસરી	ગા	ગુપ્ત રીતે લે તે,
ગયા, સુકી ગયા	માણુ-શીકું	લખોડી-લાખની ગો
પગ-પાય, પાદ, ચરણ	નાનું	જીછોકરાં રમે છે
પાઠ ૫૬ મો.	આર-આરાશવાળું	ઠરે-સાખીત થાય
આંચળ-સ્તન, ધાધ,	કુવો-કુપ, મીઠાપાણી	કહીને-જાણવીને
કુચ	નો ધરો	પાઠ ૫૯ મો.

(૧૯)

મહીપતી-રાજા, પૃથ્વી	તાપ કરે	માહન-જાહેર, ઉધારું
નેા ખણી	પાછળથી-કોંથી, પછ	ઝલાય-પકડાય
પસ્તાય-વિમાસે, પશ્ચા	વાડેથી	નર-પુરુષ, ભાષો

કવિતાની સમજણ.

(૯) જે માણસ ચોરી કરે છે તે તેમાં મુખ્ય સમજે છે, ખુબ જ્યારે દુઃખ દેખે છે ત્યારે પછીથી પસ્તાય છે. ૧ જ્યારે ચોરી ઉઘાડી ધાય છે અને ચોર ઝલાય છે ત્યારે રાજા ખાંધી ને મારે છે અને છેક ફળેતી ધાય છે.

પાઠ ૬૦ મો.	ચણેલો ચોરો	રણું
આગણુ-ધર આગળ	મીડી-માળ, મોડો,	ખારી-નાનું દાર
ની છુટ	માળીયુ	ધુમાડીયું-ધુણી જવા
પછીત-ધરના પાછળ	પાઠ ૬૧ મો.	નું બાકું
ની દીવાલ	રસોડું-રાંધવાની આ	ચોકડી-ખાળપરની
છીંડી-નાળીયું, નવેળી	રડી, પાકશાળા	મુનાની આટલી
અગાશી-ધાતુ	પાણીઆર-પાણીનાં	છા-મુનો
અજવાળુ-પ્રકાશ, ઉ	ખેઠાં મુકવાની	ઝીલવું-પકડવું, લેધ
જેથ	જગા	લેવું
ચોક-ધર વચે ઉઘાડી	ટાંકાં-પાણી ભરી મુક	ગોખલા-નાનાં તાકાં.
જગા	વાનું છોચેલું ભોંયર	તાણુ-અંધ, કબજો
કરા-ધરના આશપા	અંધાર-તીમિર, અં	દાદર-મોડે ચડવાનું
સની ભીંતો	ધકાર	ખારણું
આરડો-ધરનો છેલો	રસોઈ-પાક, જમણ	નીસરણી-શીડી, દાદર
ખંડ	ધુમાડો-ધુમ, ધુણી	પાઠ ૬૨ મો.
પરશાળ-આસરી	ગોટાય-ફેલાય, ગુઆય	કૂકડી-મરઘડી
આટલો-ખારણા આ	ભળી-લોઠાના શરિ	ખડખડે-અવાજ
ગળના ભડા સાથે	યાનું ગુચેયું ખા-	ધાય

(૧૮)

દીપે-સોભે, સારી દે	ધસવું-ધોડવું, દોડવું	ચગદી-ચાંપી, પીપી.
આય	મોઝર-ગાથાપરની	કવેર-ફુશ્મનાઈ, થુલુતા.
ખાતખાતના-તરેહ ત	લગી	મટકા-ડંધ
રેહના	પીઝાં-પીછછ	સાપ-નાગ ભોરંગો.
ઉકરડા-જાણુ ગાયવા	ધંધા-ઉલ્લમ, મેહેનત	ચાળ-વિષધર
ખાતરના ઢગલા	કાયર-શુરવગરનો, મુ	જોલાડુ-ધસાર્થ, ઉઝ
ખાતરવા-ખોદવા, ઉ	સ્ત	રડાયુ.
ખેડવા	પાડ ૬૩ મો.	ફેણી-ફેણી, ફણુ
શયે-જાહેરે, સાચવે	ગણુતા-જેખતા, ગાંભીર-રૂદીર, શ્રાણીત	
ખીકલુ-જે ખીએ તે	હતા, બદતો.	

કવિતાની સમજણ.

(૧૦) ભાષ્યમાં આ ઝાડ જુઓ, એમાં સૈાથી તાડ જોઓ છે, એમાં કોઈ આગલી છે, આંખો છે, ને કોઈ કોઠી છે, જુઓ એનાં ફળ ખણુ જુદાં હોય છે. ૧ ને આ જગનો, સુરજ નો, અને તારનો બતાવનાર છે તેજ અમારો પ્રભુ, અને તે નેજ ભજવાની અમે ટેવ રાખીએ છીએ. ૨

પાડ ૬૪ મો.	કસ-તપ, સપ.	લીલાં-લીલાશવાળાં.
મુળીયાં-જડીયાં, જડ.	યડ-ઝાડની ડાળીઓ	કરમાધને-સુકાધને.
જીવે-અચે, ઉગરે	જેમંથી થાય તે.	સોંચીએ-પાઠએ, પો
છોડવા-નાનાં વૃક્ષ, ડાળાં-શાખા.		ખીએ.
ઝાડ	કુલ-પુલ.	છાંટવું-છાંટકાવ કરવો.
વાદળ-વાનો જ્યો.	ફળ-મિલો.	કચરો-પુંજો.
વાટે-રસ્તે, મોર્ગે.	શાક-ભાજી, તરકારી	ટટાર-ઉભાં, મજબુત
આંગળે-પીંગળે ગળે વેલો-ભત્તા, વધા.		તાબ-તૈયાર, પુષ્ટ.
વેહ-કાણાં, છિદ્ર, ચાર.	પાડ ૬૫ મો.	હુલા-શકિત વગરના.

પાઠ ૬૬ મો.	અગાડ-નુકશાન, અ	ર, એક પીળને.
રીમાળ-ઢોખી, ગુસ્સા	રાખી.	હળી મળીને-સંપસંપી
વાળો.	ધાળે-ધોડળે, દોડળે	ને સલાહથી.
રીસાય-ઢોધ ભરાય.	છેતરવું-ડગવું, ફેસ	ફાપાય-દાળ થાય, પી
પીરથેલી-ખાવા મુકેલી	લાવવું.	ડાય.
વેદના-પીડા, દુઃખ,	આસપાસ-આગળ	રાજી થવું-પુશી થવું,
દરદ	પાછળ.	પ્રસન થવું.
પુણે-નડે, ધન કરે.	જેડુંત-જમીન એડ-	વેહેંચી-વાંટી, ભાગ
મુદલ-લગાર, જરા.	નાર.	પાડી
ભાડું-ભાધખેન	ચારતો-ખવરાવતો.	પાઠ ૭૨ મો.
વીંદ્રી-એક જાતનું કે	હસવા-હાંશી કરવા	વાહલો-પ્રીય, પ્યારો
રી પ્રાણી.	મથકરી.	જિંચો-ઉપર
પાઠ ૬૭ મો.	પાઠ ૭૦ મો.	ધોર-ખીહામણું, ભ-
તણખલાં-તરણા, શ	ધુરકવું-ભસવું, ધાવું.	યાનક
જેખડાં	પામીએ-ભાગવીએ,	ગગન-આકાશ, નભ
ધડાં-અંડ.	સહીએ.	દીવો-દીપક, દીપ
રે-જેનું સુતર થાય	લોહીલોહાણુ-લોહીથી	પાઠ ૭૩ મો
છે તે કપાસ.	નીતરે.	મહિમા-માઠાઈ, મ-
આખુ-સર્વ, અધું.	અચકાં કરડવું તે.	હાતમ
પાંખો-જેવડે પક્ષી	ટુટી પડવું-એકદમ વ	કરનાર-ખતાવનાર
ઉડેછે તે.	ળગી પડવું	રચનાર, કીરતાર,
પાઠ ૬૮ મો.	સોખત-સંગત, સંગાથ	સરજનાર
ઝાંઝવાં-ઝળઝળીયાં.	પાઠ ૭૧ મો.	જગ-દુનિયાં, શ્રદી
ધાન્ય-અનાજ	પજવીએ-નડીએ, પી	ભજવા-સ્મરણ કરવા
થાળી-જમવાનું ધા	ડીએ.	આંખલી-ખટાશ વા
ત્રુનું વાસણ.	ઉગામીએ-ફૂંકીએ,	ગો પદાર્થ
આંખે-અક્ષુએ નેત્રે	ઉસેડીએ.	કોઠી-કોઠનું ઝાડ
પાઠ ૬૯ મો.	માંહેમાંહે-અંદરઅં	

આખો-આમૃ વૃક્ષ,
કેરીનું ઝાડ
તારા-નક્ષત્ર, આંદય-
હૃદય

દેવ-પ્રભુ, ધર્મિર
ઓપામ-આર ચરણ
વાળી

તાડ-તાડીનું ઝાડ

પાઠ ૭૪ મો.

રંગત-રંગેલી
સો-સૈફ, સત.

પાટી-છોકરાંને લખ
વા લાકડાનું પા-
ટીયું

બતરણું-પાટીપર લ
ખવાની લેખણ

અંકરેઅંક-આંકમાંને
પેહેલા કોઠા

ઘાટે-યાદ, પાઠે
ધુળ-રેત, જેસુ, રજ

તેયાર-હાજર, તતયાર
શ્લેષ-પથરપાટી.

ખાડી-ધાળી માટી, સ
રાખડો.

શીકર-ચિંતા, સોચ
ના, કાળજી

મંજવી-સાફ કરાવી,
રંગમઘવી.

પાઠ ૭૫ મો.

મીતારો-ચિત્ર કાઢના
ર

ચઢાવતો-ચોપડતા, લ
ગાવતો

ખડિચો-દવાત
હરડાંબિઠાં-રંગાટીમાં

આવનારો અંક જ
તનાં ફળ

હિરાકશી-અંક જતનો
ખાર, કાળોરંગ

ભાખખંધ-દોસ્તદાર
શાહી-રેશનાઈ

ખરે-સાંકો જેની કલ
મ થાય તે

પાઠ ૭૬ મો.

ખતતેરસ-આસો વદ
તેરથ

ખાજુખંધ-હાથનીખા
જુએ ખાંધવાનું

માદળીયું
કંદારો-કટીમેખળા, કવાંક

મરે પેહેરવાનું ધ
રેણું

ટુંપીઆ-ગળચવા
છવીટીયાં-ખાયડીઆ

ના પગની આંગ
ળીઆનાં ધરેણાં

ખેરખી-ખાયડીઆને
હાથની ખાજુઆ ચ

હેરવાનું ધરેણું
વાનાં-વસ્તુઆ, મીઠા

કડાં-હાથે ધાલવાનાં
ધરેણાં

સાંકળાં-હાથેપગે પેહે
રવાના તોડા

ઓકડાં-કાનનું ધરે
ણું

અકોટી-સ્ત્રીને કાને
પહેરવાનું ધરેણું

વીંટી-મુદ્રિકા, અંગુ
લી

પોંચી-કાંઠે પેહેરવા
નું ધરેણું

વદખાજુ-લાકડાની બે
ઠક

ખુશીપાટીયાં-સ્ત્રીને કો
ટે પેહેરવાનું ધરે

ણું.
કવાંક-સ્ત્રીને હાથે પે

હેરવાનું ધરેણું.
હીરાકંઠી-હીરાની કણી

જેવા સોનાની મ
ણકાની માળા

કણાં-સ્ત્રીને પગે પેહે
રવાનું ધરેણું

પાઠ ૭૭ મો.	બાબરી-માયાના વાધુંટણુ-મુખીનો ભાગ	વાધુંટણુ-મુખીનો ભાગ
લોહોડું-એક જાતની	બોમ્બો-ગરદન	તળીયું-પગની તળેનો
ધાતું, લોહ	માખરે-આં આગળ	એડી-પગની પાની
ખીલા-ખુટા	ચોટલી-શિયા; કેશ	છાતી-હેયુ, -હૈય, કા
કિમત-મુલ	હોઠ-આંધ, અંધર	જાણુ
પાવડો-એક જાતનું	ધડ-ગળા નીચેનો	પાઠ ૮૦ મો.
આંજર	ભાગ	આંખાવાડીયું-આંખ
સોનેરી-સોનાવાળા	કપાળ-લલાટ, કપોળ	ખાની વાડી
ખુટા-કસબની ભાત	જીભ-જીવ્હા. રસના	ટપેરાં-માર્યાં, ડોક્યાં
કીનખાખ-એક જાત	પાઠ ૭૮ મો.	રખવાળ-સાચવનાર,
નું રેશમી કસબના	વાંસો-ખરડો, પીંઠ	ચોપ્રીદાર
ખુટા વાળુ લુધડું	ખમા-સ્કંદ, ખાંધ	પોહોર્યા-મખ્યો, ભે
હળ-ખેતી ખેડવાનું	હાથેળી-આંગળાં અ	ગો થયો
આંજર	ને કાંડાની વચેનો	કેરી-આંખાનું ફળ
સાંકળ-લોહડાની સાં	ભાગ	
કળી	ખગલ-કાખ	પાઠ ૮૧ મો.
નકુઆ-નાકાવાળો ખું	કેટો-કમર, ક્ષી	
ટા	કાંડું-હાથ અને પંઝા	સંગ-સોળત, અસર
પાઠ ૭૮ મો.	ની વચેનો ભા	પ્રેમ-હૈત, પ્રોતી
ડોકું-કંઠ, ગળુ	ગ	કામ-કેકાણું, જગ્યા
હડપચી-હોઠની નીચે	નખ-નહાર	ભાગ્યશાળી-ભાગ્યવા-
નો ભાગ	પેડું-ડુંડીની નીચેલો	જો, નશીલવાળો.
માંસડી-પોટલી, ખચ	ભાગ	વિદ્યા-હુંનર, કીસળ
કી	ગાળો-વચ્ચેલો ભાગ.	ભાણતર
લમણા-આંખ અને	થાપો-દીચણની ઉપર	છપો-છચણવાળો
કાનની વચેનો ભા	નો ભાગ	પેસે ગુસે
મ	નજો-પગની ધૂંટીથી	કરચે-ખસચે, ટકચે

કવિતાની સમજણ.

(૧૧) જેને જેવી સોખત હોય, તેવાજ ઘણું કરીને તેને રંગ
મિલે છે. (તેવા થાય) જેને જેવી સોખત છે તેવું હેત તેને
આવે છે, જેને જેવી સોખત છે તેવાજ તે કામ કરશે. સારી સો
ખતે સારો થશે. અને નહારી સોખતે નહારો થશે. જુઓ કોઈ
સારા મહેતાજીની સોખત થશે તો તે ભાગ્યશાળી વિદ્યા ભણશે.

પાઠ ૮૨ મો.	ડાઠવું-જમીનમાં ધાલ	સામટુ-અંકેવારે
ખાંડ-સરકસા, મીથરી,	વું, છુપાવવું.	શાહુકાર-શાહ, પ્રમા
સકર	નજર-દૃષ્ટી, સરત.	ણીક
જલેખી-અંક જાતનું	ધન-પૈસો, દ્રવ્ય.	જમણ-ભોજન, ખા-
પકવાન	ખાદ્યું-ગોડવું.	વાનું -
પોહાર-ખીજે વરશે.	જડયું-મણ્ય, લાઈયું.	વિચાર-ધરદિ, ધાર-
પકવાન-સુખડું, મી-	પાઠ ૮૪ મો.	ણા.
ઠાઈ	સાકર-ખાંડની આસ	ખરીદવું-વેચાતી લેવું
હારડા-હાર. માળા	ણીના ઠારેલા	લેખુ-ગણતરી
ભાણે-પત્રાળે, થાળી	ગોગડા.	વિના-વગર, શીવાય,
એ.	મળાપ-મળવું.	આથાણું-આચાર,
પતાસાં-ખાંડની આ	શેખી-પતરાળ, મ-	આથણું, આથેણું
સણીના ઠારેલા	મત	ખપ-જરૂર. અગત્ય
પરપોટા.	રડયું-અડયું-કપક, જ	પાઠ ૮૫ મો.
નાત-સાતી	વલે	સમડી-સમળી.
પાઠ ૮૩ મો.	માથું-વધારે કીમત-	વાધરી-અંક જાતની
ખાતર-ચોરી	નું	સાતી
વણત્રાર-વણત્રારા પા	ચઢમઢી-લડાઈ કરી	જાળ-ફાંદો, ફાંસો.
સે રહેયો.	પડીને-ગરીને.	કરગરવું-કાલાવાલા

કરવા
મરડવું-મચડવું, વાંકું
કરવું
હુચ્ચો-દગાવાળી, ન
હારી.

પાઠ ૮૬ મો.

બળદ-મેલ, ખુટીઆ
ખીડ-જંગલ જેમાં ઘા
સ ઉગેછે તે.
કુલાવવું-ઉપસાવવું.
તાલેવર-શ્રીમંત, પૈસા
વાળો.

અરચખુટણ-અરચ
કરવું વાવરવું
મમત-વાદ વિવાદ
ગજુ-શકિત, તાકાદ
ખરૈખરી-ખીજના

જેવું
ચુંથમિ-કચરામિ
પીલામિ
પેટ-ઉદર, આંગ્રહ
પાઠ ૮૭ મો.

ખીજ આવી ગઇ તે
નહી
આડોરીપાડોરી-ધર
ની આસપાસના
રહેનાર તે
જાગત-નિંદ્રા રહિત,

ગુણપાડ-ઉપકાર, આ
ભાર
ધણી-ઉપરી, માલીક
રખવાળી-ચોકી, સા
ચબણી
નાસતો-દોડતો, ધોડ
તો

કાવ્યું-ધાવ્યું
જાળવ્યું-સાચવ્યું, સં
બાળવ્યું
પાઠ ૮૮ મો.

મેળો-ઘણા માણસનો
જથો
કંદોષ-સુખડીઆ, પ
કવાન પાડનાર.
ખડકી મુક્યાં-ગોઠવી
મુક્યાં

સાકરીયા ચણા-ચણા
ઉપર ખાંડની ચા
સણી ચઢાવી તે
ચકરડી-ફકરડી
લાકડાનો-કાદનો
પાલખી-સુખપાળ
ચોસલાં-ચોખંડાંદેખાં
રમકડાં-રમવાની ચી
જો

હઠ-ભીડ, જથો
ગાડીઆ-વેહેલ્યો

કોપરાપાક-ટોપરાનો
પાક
વાહોરો-હોરો
ભમરડા-લાકડાનું એ
ક જાતનું રમકડું
ધંડી-ચક્રી દળવાનું
યંત્ર

પાઠ ૮૯ મો.

પંચરાઉ-પરચુરણ.
નાગલી-ખાવોટા
અપવાસ-ભુખ્યાં રહે
વું, લાંબણ
રાજગરો-એક જાત
નું ફળાહાર
કોદરા-એક જાતનું
અનાજ

મકાઈ-એક જાતનું
ચાટા દાણાવા
ળુ અનાજ
ખંડી-ખડધાન

તુવેર-એક જાતનું દિ
દળ અનાજ
લાંગ-એક જાતનું દિ
દળ અનાજ
મસુર-દાળના ઉપચો
ગનું અનાજ.

ફરાળ-ફળનો અહાર,
ફળ ખાવું.

ધઉ-ગોધુમ	દિવેલ-ઐરંડીનું	તેલ	મઠીઆં-મદના પાપડ
બર-જુવાર	કણકીયુ-કણકીનું	તેલ	સંજેરી-મીઠ મસાલો
ડાંગેર-લેમાંથી ચોખ્ખા	સરશીયું-સરસવનું	તેલ	બરેલી એક જાત
નીકળેછે તે	ઐરંડી-ઐરંડાનાંકળ	ની પુરી	
વડી-ચોખ્ખાની દાળ ડોળી	મહુડાનું	ફળ	ગેર-રમચી, (રંગી)
વાઠી મસાલો નાં ફેલા-ફેલા, ઝરેળા			પઠારો-મજીસ, મોઠી
ખી ઉપકા મેલેછે સરસવ-સરશીયાના			પેટી
તે	ઝાડનાં ખીજ		ખરખરીને-ખુબ, ખ
વઠાણા-એક જાતનું	ખાજ-તેલ પીચ્યા પ		રેખરો
કોઝાળ	છી કુચા રહેછે તે	કલકરણી-દારનું	રમ
મક-કોઝાળમાંનું અના	હકીકત-ખીના, વાત	કુંડું	
જ	કાચુરોર-રોંધ્યા વગ	છધ્ધર એક જાતનું	
પાક ૯૦ મો.	રનું	(દારખાનુ)	
તેલ-તલનો રસ, તલ દારખાનુ	આતસખા	શેવ-ધઉ તથા ચણા	
પીચ્યાથી ને તલ	જ	ના આઠાની ક	
નીકળેછે તે, તેલ જાળા-પાઉઆં		ગ્રિક ખાંચી તાર	
નીકળેછે-નીસરેછે	ગિઘૈઘૈ-એક જાતનાં	કાઢેછે તે	
ધાંચી-તેલી, ધાણી ખે	જીવડાં	ધુધરા-એક જાતનું	
ડનાર	ખંખેરી-ત્રાપટી કાઢી	મીઠામને મળવું	
ધાણી-તેલ પીલવાનું	શીરો-એક જાતનું જ	ભાજત	
યંત્ર	મણ	છાડેછે-ગિડાવેછે, ફે	
ડોળીયું-ડોળીનું	તેલ ટેટા-ફટાકીયા, ફટાકા	રે છે.	

જાહેર સ્વચર.

આ ચોપડી નીચે લખેલે ઉકાણેથી વેચાતી મળશે.

મુંબાઈ—શ્રુકસેલર સખારામ ભીકસેટ, ખાળકળુ લક્ષ્મણ,
ભીમશી માણિક, અને દામોદર ધંધર.

વલસાડ—શ્રુકસેલર દ્વારકાંદાસ પરમુદાસ.

સુરતમાં—મહેતાજી કીરીભાઈ કાશીદાસ, કીકાભાઈપરમુદાસ,
મંગેરજી જમસેદજી, કરસનદાસ નારણદાસ, લલુભાઈ
જમનાદાસ, અને શ્રીભાવનદાસ ગોપાલદાસ.

ભરૂચ—શ્રુકસેલર કુલચંદ પુલચંદ પાસેથી.

વડોદરા—શ્રુકસેલર દસરથ રાગોળા 'ઉકાણું' રાવપરામાં,
રણછોડ માતીગમ.

નડીઆદ—કાગરી સાદકભાઈ ચોપડી વેચનાર.

સલુણમાં—શ્રુકસેલર લલુ જીભાઈ.

વીરમગામ—શ્રુકસેલર ભીખા નથુરામ, મુળાંજી, લલુ.

વઢવાણ—શ્રુકસેલર પ્રાણશંકર રામજી, રામા નાનજી.

લીંબડી—શ્રુકસેલર જગન સંગજી.

ધાંગધરા—શ્રુકસેલર નરશી જીવા ઠકર.

સામગ્રી લેવી હોય તેમણે પોરટપેડ કાગળ લખી ખુલાસો
કરવો નાટપેડ કાગળ લીધામાં આવશે નહીં. મુંબાઈનાં છા-
પેલાં સંસ્કૃત, હીંદુસ્તાની, ગુજરાતી, ડીકસ્નેરીઓ, નાટકો,
જૈનધર્મનાં, વૈષ્ણવધર્મનાં, વારતાઓ, તથા કાવ્યઓ, પેહેલીથી
તે સાતમી સુધીના અર્થ, તરજુમાઓ, અને વૈદકનાં પુસ્તકો
વિગરે ખીજા ઘણીખરી જાતનાં પુસ્તકો અમારી પાસેથી ઘણી
સરમ છાપ ને સસતી કાંમતે મળશે.

શ્રુકસેલર જગજીવનદાસ દલપતરામ,

'ઉકાણું' અમદાવાદમાં ગાલેટનની હવેલીમાં.

